

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOMPARATIVNÍ ANALÝZA FRANCOUZSKÉHO A ČESKÉHO SOUDNICTVÍ

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ivo Petrů, Ph.D.

Autor práce: Dana Hubková

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, duben 2008

Dana Hubková, v. r.

Poděkování

Děkuji Mgr. et Mgr. Ivovi Petřů Ph.D. za jeho ochotu, vstřícný přístup a přínosné rady, které mi během psaní této práce poskytoval.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je popsat dva rozdílné systémy soudnictví, a to systém francouzský a systém český, a následně porovnat míru jejich rozdílnosti či podobnosti.

Celá práce je rozdělena do čtyř částí. První část se zabývá historickým vývojem obou soudních soustav a jejich právním základem. Ve druhé části je soudnictví obou zemí popsáno a rozděleno z hlediska jeho druhu, tzn. soudnictví obecné, správní, ústavní a rozhodčí. Třetí část se týká organizace soudnictví a soustavy soudů v ČR a ve Francii a konečně poslední čtvrtá část je věnována shrnutí poznatků celé práce a komparativní analýze obou soudních systémů. Práce obsahuje francouzsky psané résumé a francouzsko-český glosář.

Abstract

The aim of this Bachelor thesis is to describe and compare (find out the differences or similarities) two different judicial systems – system of Czech republic and system of France.

The thesis is divided into four parts. First one is focused on history of both judicial systems and on their legal bases. The second part describes different types of justice in both countries – it means the civil, criminal, administrative and constitutional justice and arbitration. The third part deals with the judicial organization and court system in Czech republic and in France. The fourth and last part resumes all the thesis and is focused on a comparative analysis of both systems of justice. The work includes the résumé in french and french-czech glossary.

Obsah

Úvod.....	8
1. Historie a právní základ.....	11
1.1. Vývoj soudní organizace v Českých zemích	11
1.2. Vývoj soudní organizace ve Francii	13
1.3. Právní úprava soudnictví v ČR	15
1.4. Právní úprava soudnictví ve Francii	17
2. Druhy soudnictví.....	19
2.1. Druhy soudnictví v ČR	19
2.1.1. Obecné soudnictví	20
2.1.2. Správní soudnictví	20
2.1.3. Ústavní soudnictví	21
2.1.4. Rozhodčí soudnictví	21
2.2. Druhy soudnictví ve Francii	22
2.2.1. Obecné soudnictví	22
2.2.2. Správní soudnictví	23
2.2.3. Ústavní soudnictví	23
2.2.4. Rozhodčí soudnictví	23
3. Organizace soudů.....	24
3.1. Organizace soudů v ČR	24
3.1.1. Obecné soudy	24
3.1.2. Správní soudy	27
3.1.3. Ústavní soud	28

3.2. Organizace soudů ve Francii	29
3.2.1. Obecné	29
Občanskoprávní soudy 1. stupně	29
Trestní soudy 1. stupně	31
Trestní soudy pro mladistvé	32
Specializované soudy 1. stupně	32
Soudy 2. a vyššího stupně	33
3.2.2. Správní (Správní soudy, Státní rada)	34
3.2.3. Ústavní (Ústavní rada)	35
4. Komparativní analýza.....	36
Závěr.....	40
Résumé.....	44
Glosář.....	47
Použité zdroje a literatura.....	49
Seznam příloh.....	53

Úvod

Jednou z nejdůležitějších funkcí státu je a vždy byl výkon soudnictví. Každý demokratický stát dnes garantuje svým občanům základní lidská práva a svobody a právo na soudní ochranu těchto svobod a práv a tedy i svobodný přístup k soudům. Téma soudnictví mě zaujalo, protože je to něco, s čím, alespoň částečně, přicházíme všichni do styku (stačí si pustit Události v TV nebo si přečíst noviny a hned víme o nejudné soudní kauze) a něco, co můžeme potřebovat, aniž bychom se museli nějak provinit proti zákonu.

Ve své práci se budu zabývat dvěma různými soudními systémy. Jak plyne už z názvu práce, budu analyzovat a srovnávat soudní systém České republiky a soudní systém Francie. Vzhledem k šíři zvoleného tématu se pokusím stručně a přehledně popsat to nejpodstatnější ze soudnictví obou zemí, zaměřím se zejména na druhy a organizaci soudnictví. Cílem práce je nejprve popsat oba soudní systémy a následně porovnat míru jejich rozdílnosti či podobnosti. Také bych se chtěla pokusit najít pro tyto rozdíly či podobnosti nějaká odůvodnění.

Celá práce je členěna do čtyř kapitol, které jsou dále děleny do menších podkapitol. Do první kapitoly sloučím dvě užší témata této práce, a to historický vývoj soudní organizace v obou zemích a právní základ jejich soudnictví.

Ve druhé kapitole, zaměřené spíše teoreticky, rozdělím soudnictví podle jeho druhu. V oddělených podkapitolách věnovaných po jedné České republice a Francii rozdělím a popíši soudnictví podle rozsahu jeho pravomocí na obecné (dále členěné ještě na civilní a trestní), správní, ústavní a rozhodčí.

Třetí kapitola se týká organizační struktury obou soudních systémů. Popíši zde rozdělení soudů podle jejich funkcí. Soudnictví opět rozdělím na větve obecnou (dále dělenou na civilní a trestní), administrativní a ústavní. Tato kapitola, opět členěná do podkapitol věnovaných postupně ČR a Francii, bude zaměřena více technicky, na jednotlivé soudní instituce, jejich pravomoci, organizaci a fungování.

V poslední kapitole uplatním poznatky zpracované v předchozí části práce a provedu komparativní analýzu obou soudních systémů.

V závěru své práce shrnu nejvýznamnější poznatky o francouzském a českém soudnictví a porovnáám míru jejich rozdílnosti či podobnosti a pokusím se alespoň částečně najít odůvodnění pro tuto rozdílnost či podobnost.

Svou práci zakončím česko-francouzským glosářem nejdůležitějších pojmů, které budou v mé práci zmíněny a résumé ve francouzštině.

Pro kapitoly zaměřené na francouzský soudní systém jsem využívala zejména internetových zdrojů uvedených na konci práce v seznamu použitých pramenů. K překladům francouzských textů jsem používala Francouzsko-český a Česko-francouzský právní slovník¹, Francouzsko-český a Česko-francouzský velký slovník² a také mi velmi pomohl francouzský výkladový slovník³. Informace o českém soudním systému jsem hledala jak v literatuře, tak na internetu (viz. opět seznam použitých pramenů).

¹ Francouzsko-český Česko-francouzský právní slovník, PhDr. Markéta Larišová, Plzeň 2008, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

² Lingea velký slovník, kolektiv autorů, Lingea s.r.o., Brno 2007

³ Le Robert de poche, Dictionnaires LE ROBERT-SEJER, Paris 2006

1. Historie a právní základ

V této kapitole stručně nastíním historický vývoj a právní úpravu soudní organizace v obou republikách.

Určitý způsob zajištění spravedlnosti existuje v lidské společnosti od jejího počátku, již pravěké kmeny nějak řešily konflikty a „zločiny“. Jistě všichni známe, byť jenom z filmů nebo knih, rady starších, kmenové vůdce, moudré stařešiny a jiné, kteří plnili i funkci jakéhosi sudího, rozhodce sporů. V pozdější době převzala tuto funkci tehdy „všemocná“ církev a kněží, panovníci... až demokratické státy postupně dospěly k samostatné soudní moci, která je nezávislá na ostatních státních mocích a tato její nezávislost je garantována zákony.

1.1. Vývoj soudní organizace v Českých zemích⁴

Stejně jako jinde, i na našem území bylo zapotřebí řešit mezilidské spory už v době rodového uspořádání. Když si uvědomíme, jakou roli měla víra v nadpřirozené síly, je poměrně logické, že jakýmsi prvním soudcem i vyšetřovatelem byl kněz, který jako jediný z rodu (z kmene) vstupoval do styku s těmito nadpřirozenými silami.

„Soudy v pravém slova smyslu můžeme nalézt poprvé tehdy, když nadrodové organizační útvary začaly nabývat některých funkcí státu a postupem času se ve stát přetvořily.“⁵ Pro řízení v nejstarších dobách platí zásada ústnosti a veřejnosti a je užíváno zvykového práva. V období Velkomoravského a Přemyslovského státu byl nejvyšším správním, soudním a zákonodárným orgánem panovník – kníže a širším státním orgánem byl dvorský sjezd, který plnil i funkci knížecí rady a soudu. Spory byly až do 13. století rozhodovány orgánem kolegiálním. Území státu bylo rozděleno na hradské župy, kde nejvyššími soudními orgány byli župani (iudices). V této době se také začalo vyvíjet soudnictví církevní, kterému náležely spory, které se týkaly zájmů církve a věci manželské.

⁴ Hlavním zdrojem informací pro tuto kapitolu je 2. kapitola (Vývoj organizace soudnictví) publikace Soudnictví (historie, současnost a perspektivy), Schelle – Schelleová, Praha 2004, str. 37 - 231

⁵ Schelle – Schelleová, 2004: 40

V období středověku byla správní a soudní pravomoc sloučená a nejvyšším soudcem byl panovník, který měl k ruce dvorského sudího. Významnější spory řešil dvorský sjezd, shromáždění nejvýznamnějších osob ve státě. Vzhledem k neustálým bojům mezi šlechtou a panovníkem se začíná počátkem 13. století vyvíjet soustava šlechtických soudů. V roce 1548 vznikl královský apelační soud neboli rada nad apelacemi. Tento soud byl odvolacím soudem pro městské a vrchnostenské soudy. Byl prvním byrokratickým soudem v našich zemích a stal se základem příští výstavby trojinstančního systému v období absolutismu.

V období absolutismu byli feudální soudci, kteří právo volně nalézali, nahrazeni soudci – úředníky, kteří rozhodovali podle předpisů daných panovníkem. Také byly zavedeny opravné prostředky a nejdříve dvojinstanční, pak s některými výjimkami trojinstanční řízení. Byly zřízeny apelační soudy v Praze a v Brně. Marie Terezie nechala v roce 1749 zřídit ve Vídni Nejvyšší soudní úřad a postupně dochází k oddělování soudnictví od státní správy – tuto organizaci s účinností zavedl až Josef II, stejně jako částečné oddělení civilního a trestního soudnictví kodifikací civilního a trestního řízení.

Rok 1848 byl přelomový i pro vývoj soudnictví, v 50. letech se začaly krystalizovat základy moderní podoby soudnictví. Nejvyšším správním úřadem v oblasti justice se stalo ministerstvo práv a soustava soudů byla následující: okresní soudy (základní prvoinstanční jednotka soudní soustavy v oblasti civilní i trestní), okresní soudy sborové (soudy trestní), zemské soudy, vrchní zemské soudy (odvolací soudy) a nejvyšší (a kasační) soud, který rozhodoval v civilním trojinstančním řízení jako dovolací soud a v trestních věcech jako soud zrušovací.

Vznik Československé republiky v roce 1918 nepřinesl žádné výrazné změny, recepčním zákonem č.11/1918 Sb. byla převzata téměř celá soustava rakouského a uherského soudnictví. V trestním a civilním řízení tedy existovaly soudy okresní, jako základní organizační jednotka, kde působil samosoudce; krajské soudy, které byly sborovými soudy I. instance a také soudy specializovanými (exekuční, obchodní, civilní nebo trestní); vrchní soudy, které byly sborovými soudy II. instance a Nejvyšší soud, jenž sídlil od roku 1919 v Brně a jehož organizace byla téměř shodná s organizací Nejvyššího soudního a kasačního dvora ve Vídni, který působil do roku 1918. Mimo

civilní a trestní řízení existoval ještě Nejvyšší správní soud, který vznikl v roce 1918; Volební soud, jako součást Nejvyššího správního soudu a Ústavní soud.

Únorový převrat roku 1948 a s ním nástup socialismu znamenal likvidaci sto let se vyvíjející soudní organizace a přizpůsobení soudní organizace krajskému zřízení národních výborů. Na základě zákona č. 319/1948 o zlidovění soudnictví byly zrušeny dosavadní zemské soudy a obvody a sídla krajských i okresních soudů byly přizpůsobeny obvodům a sídlům krajských a okresních národních výborů, soudci z lidu byli postaveni naroveň soudcům z povolání a byla jim zajištěna majorita. Soudní moc v občanskoprávních věcech vykonávaly soudy okresní, krajské a Nejvyšší soud. Byl také zřízen Státní soud, který měl zajistit jednotné posuzování trestných činů podle zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky. Další změny v organizaci soudnictví přinesl zákon č.64/1952 Sb. o soudech a prokuratuře, který zavedl dva druhy soudů: obecné (lidové soudy, krajské soudy a Nejvyšší soud) a zvláštní (vojenské a rozhodčí soudy). Soudní řízení bylo dvojinstanční. Ústavní soud, který během druhé světové války nefungoval, a po jejím skončení svou činnost neobnovil, měl být znovu zaveden podle ústavního zákona č. 143/1968 Sb. o československé federaci a měl působit jak v České, tak ve Slovenské socialistické republice. Národní rady obou republik ale zákony o ústavních soudech nepřijaly a ústavní soudci nebyli zvoleni. Zajímavé je, že fakticky nenaplněná ústavní úprava zůstala v platnosti dalších více jak dvacet let. Ústavní soud tedy znovu zahájil svou činnost až v červenci 1993. V období socialismu existovaly dále soudy pracovní, rozhodčí a vojenské, které se dále členily na obvodové, vyšší vojenské soudy a Nejvyšší vojenský soud.⁶

1.2. Vývoj soudní organizace ve Francii

Stejně jako na našem území, i ve Francii jako první vykonávali soudnictví vrchnost a kněžstvo. Později, s nástupem monarchie, se justice stala záležitostí krále, jehož moc měla pocházet od Boha. Až do 13. století tedy soudnictví vykonává panovník obklopený poradci. S postupem času panovníci delegují svou soudcovskou moc i na jiné

⁶ Vodička – Cabada, 2003: 89–92

osoby – speciálně volené soudce. Právo v této době je zvykové a soudnictví, které je vykonávané jménem krále, je dostupné pouze movitějším vrstvám občanů.

Až do 17. století neexistuje opravdová veřejná justice, zločiny a přestupky jsou podřízeny spíše morálce než veřejnému pořádku. Jako první upravuje trestní řízení nařízení z roku 1670. V průběhu 18. století se objevují pokusy o reformu tehdejší justice, ale setkávají se s odporem a nejsou prosazeny.⁷

Základy moderního francouzského soudnictví přinesla Velká francouzská revoluce v roce 1789. Změny, které přinesli noví ústavodárci, neměly nikdy předtím ani potom obdoby. Vypracovali Deklaraci práv člověka a občana (*Déclaration fondamentale des droits de l'homme et du citoyen*) a zavedli hlavní principy, kterými by se měla justice, která už není v rukou krále ale v rukou občanů, kteří jsou si před soudem rovni, řídit. Také prosadili konec mučení, presumpci neviny, nezávislost soudců, oddělili „obecné“ a správní soudnictví, zavedli bezplatnost soudnictví, dvoustupňové soudnictví, právo na odvolání, smírčí řízení, povinnost odůvodnění soudního rozhodnutí, atd.

Revolucionáři vytvořili dva oddělené systémy, a to správní soudnictví (*la justice administrative*) a „soudní“ soudnictví (*la justice judiciaire*), které se dále dělí na větev civilní a větev trestní – takže odpovídá našemu názvu „obecné soudnictví“. V civilní větvi fungoval smírčí soudce (*le juge de paix*) a nad ním okresní soud (*le tribunal de district*). Případná odvolání od okresního soudu vykonával jiný okresní soud. Trestní justice měla tři stupně, a to městský přestupkový soud (*tribunal de police municipale*), policejní trestní soud⁸ (*tribunal de police correctionnel*) a trestní soud⁹ (*le tribunal criminel*). Tato soustava soudů byla později ještě doplněna o kasační soud (*tribunal de cassation*), a odvolací soudy (*tribunaux d'appel*).¹⁰

Napoleon, který se v roce 1804 stal francouzským císařem, se zasloužil o sjednocení, uspořádání a kodifikaci francouzského práva. Justice byla samozřejmě vykonávána jménem císaře. Soudci už nebyli voleni ale jmenováni vládou. Civilní soudnictví vykonávali smírčí soudci (*juges de paix*), civilní soudy (*tribunaux civils*)

⁷ přeloženo z:

<<http://www.justice.gouv.fr/index.php?rubrique=10050&ssrubrique=10288&article=11910>> [15. 3.2009]

⁸ překlad autorky

⁹ překlad autorky

¹⁰ přeloženo z:

<<http://www.justice.gouv.fr/index.php?rubrique=10050&ssrubrique=10288&article=11909>> [15. 3.2009]

a odvolací soudy (*tribunaux d'appel*). V trestním soudnictví pak působily ještě soudy trestní (*tribunaux correctionnels*) a soudy porotní (*cours d'assises*). Trestní právo bylo kodifikováno v roce 1810 a byly definovány 3 stupně porušení zákona: přestupek (*contravention*), delikt (*délit*) a zločin (*crime*). Soudní soustava byla doplněna soudem pracovním (*conseil de prud'hommes*), vysokým soudem (*Haute cour*), Státní radou (*Conseil d'état*) a prefektorními radami (*conseils de préfecture*) pro správní záležitosti.¹¹

Do poloviny 20. století se francouzská soudní organizace nesečkala s téměř žádnými většími změnami. Až rok 1958 a nová Ústava přinesly změny. Obvody soudů mají odpovídat správním obvodům a vznikají nové soudy v místech, kde je vyšší vytíženost soudních orgánů. Vznikl také Vysoký soud (*Haute cour de Justice*), který má jako jediný pravomoc soudit prezidenta republiky a soud, který může jako jediný soudit ministry ve výkonu funkce (*Cour de justice de la République*). Tato reforma také zvýšila kompetence Odvolacího soudu (*Cour d'appel*). Smírčí soudci (*juges de paix*) byli nahrazeni specializovanými soudy prvního stupně (*tribunaux d'instance*), nad kterými byli soudy prvního stupně práva obecného (*tribunaux de grande instance*).

Zákon z 5. června 1972 zavedl pojem odpovědnosti státu za správu soudnictví a dalším zákonem z 30. prosince 1977 byla zaručena bezplatnost justice.¹²

1.3. Právní úprava soudnictví v ČR

Základním právním pramenem pro oblast soudnictví je Ústava České republiky, tedy ústavní zákon č.1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992. Soudní moci se věnuje hlava čtvrtá. Článek 81 říká, že soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy. V čl. 82 je garantována nezávislost soudců, jejich neodvolatelnost proti jejich vůli.

Články 83-89 se věnují Ústavnímu soudu, jako orgánu ochrany ústavnosti v České republice a články 90-96 hovoří o organizaci soudnictví, vymezují požadavky na to, kdo může být soudcem, kdo jmenuje soudce, vázanost soudce zákony a konečně rovnost občanů před soudem. Součástí ústavního pořádku ČR je Listina základních práv

¹¹ přeloženo z:

<<http://www.justice.gouv.fr/index.php?rubrique=10050&ssrubrique=10288&article=11908>> [15. 3.2009]

¹² přeloženo z:

<<http://www.justice.gouv.fr/index.php?rubrique=10050&ssrubrique=10288&article=11906>> [15. 3.2009]

a svobod přijata společně s Ústavou. V její hlavě páté je vymezeno právo na soudní a jinou ochranu. Je zde garantováno, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí. Dále Listina zaručuje například základní práva účastníků řízení, jako právo odepřít v určitých případech výpověď a právo na právní pomoc v řízení před soudy. Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci a má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti. Listina také garantuje základní zásady trestního práva a trestního řízení.

Prováděcími zákony právně upravující ústavou garantovaná práva a zásady výstavby soudní organizace a postavení soudů je Zákon o soudech a soudcích, Občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb.), Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.) a navazující předpisy. Dalšími prameny jsou Občanský zákoník a Trestní zákoník.

Základní organizační právní normou pro úpravu soudnictví je tedy zákon č. 6/2002 Sb. ze dne 30. listopadu 2001 o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) ve znění zákonů č. 151/2002 Sb. a č. 228/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 349/2002 Sb., zákonů č. 192/2003 Sb. a č. 441/2003 Sb.

Základním předpisem správního soudnictví je zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, doplněný zákonem č. 192/2003 Sb.

Organizace Ústavního soudu ČR je upravena zákonem č. 182/1993 Sb. ze dne 16. června 1993 o Ústavním soudu.

Rozhodčí soudnictví je upraveno zákonem č. 216/1994 Sb. ze dne 1. listopadu 1994, o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

Vedle těchto nejdůležitějších vnitrostátních předpisů jsou pro úpravu soudnictví významné také různé mnohostranné mezinárodní úmluvy¹³ jak ve věcech občanskoprávních (např. Úmluva o civilním řízení, Haag, 1. 3. 1954 - vyhláška

¹³ Přehled hlavních mnohostranných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestní a civilní a dokumentů souvisejících, dostupné na: <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=385&d=8743>>

č. 72/1966 Sb.) tak ve věcech trestních (např. Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních, Štrasburk, 20. 4. 1959, sdělení FMZV č. 550/1992 Sb.)

1.4. Právní úprava soudnictví ve Francii

Stejně jako u nás, i ve Francii je základním zákonem Ústava. Ve francouzské ústavě páté Republiky ze 4. října 1958 je stanoveno, že justice, aby mohla řádně plnit svůj úkol, musí být oddělena od moci výkonné a zákonodárné. Oblasti moci soudní se týkají hlavy šestá až desátá. Hlava šestá se věnuje mezinárodním dohodám a smlouvám a hlava sedmá Ústavní radě. V hlavě osmé je stanoveno, že prezident Republiky je garantem nezávislosti soudní autority a činí tak společně s Nejvyšší soudcovskou radou (*Conseil supérieur de la magistrature*), které se hlava osmá podrobně věnuje. Dále je zde stanoveno, že nikdo nesmí být svévolně vězněn a nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti. Hlava devátá se týká Vysokého soudu (*Haute Cour de Justice*), který má jako jediný soudní orgán pravomoc soudit prezidenta republiky za trestné činy spáchané při výkonu funkce. A konečně hlava desátá se zabývá trestní odpovědností členů vlády a Soudním dvorem republiky (*Cour de Justice de la République*)¹⁴, který má pravomoc soudit porušení zákona ministry ve výkonu funkce.¹⁵

Samotná Ústava z roku 1958 ve své preambuli odkazuje na další základní texty, které patří do francouzského „ústavního pořádku“ (*Bloc de Constitutionnalité*), a to na Preambuli Ústavy čtvrté republiky ze dne 27. října 1946 a na Deklaraci lidských a občanských práv (*Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*) ze dne 26. srpna 1789, která nastiňuje základní principy jako je presumpce nevinny a rovnost všech občanů před soudními orgány. Dále říká, že nikdo nesmí být obviněn, zatčen ani uvězněn z jiných než zákonných důvodů, že právo je stejné pro všechny a je vyjádřením všeobecné vůle.¹⁶

Významným pramenem pro organizaci soudnictví je Zákoník o soudní organizaci (*Code de l'organisation judiciaire*). Dalšími prameny upravujícími soudní organizaci jsou občanský zákoník (*Code civil*), Občanský soudní řád (*Code de procédure civile*), trestní zákoník (*Code pénal*), Trestní soudní řád (*Code de procédure*

¹⁴ překlad autorky

¹⁵ přeloženo z: <<http://www.legifrance.gouv.fr/html/constitution/constitution2.htm#titre8>> [15. 1. 2009]

¹⁶ přeloženo z: <<http://www.legifrance.gouv.fr/html/constitution/constitution2.htm#titre8>> [15. 1. 2009]

pénale) a samozřejmě, stejně jako v České republice, také různé mezinárodní konvence a úmluvy.¹⁷

Dále musíme do právního základu francouzského soudnictví počítat i judikaturu (*Jurisprudence*) a zákonem uznané základní principy (*Principes fondamentaux*). Mezi nimi například presumpci nevinny, právo na obhajobu, zákaz retroaktivity při soudních rozhodnutích, právo na odvolání nebo zásadu kontradiktornosti (*Débat contradictoire*).¹⁸

¹⁷ Ústava, Deklarace a všechny zákoníky jsou dostupné na <<http://www.legifrance.gouv.fr>>

¹⁸ přeloženo z: <<http://www.ado.justice.gouv.fr/php/page.php?ref=2d>> [2. 2. 2009]

2. Druhy soudnictví

V této kapitole se věnuji soudnictví ČR a Francie podle jejich pravomocí a funkcí. Teoretickým rozbohem těchto pravomocí (jednotlivých druhů soudnictví) se pokusím najít a popsat zásadní rozdíly mezi českým a francouzským systémem.

„Pravomoc neboli kompetence je souhrn oprávnění a povinností, které jsou svěřeny právní normou určitému orgánu. Pravomocí soudů pak rozumíme souhrn oprávnění a povinností, které zákon přiznává soudům k výkonu jejich činnosti.“¹⁹

Pro rozlišování soudnictví podle jeho druhu je charakteristické, že v každém z těchto druhů soud používá jiných prostředků k plnění svých funkcí. Pro civilní soudnictví je typické přímé řešení sporu o právo a jeho rozhodnutí, pro trestní soudnictví rozhodnutí o vině a trestu, pro správní soudnictví zrušení nezákonných správních aktů a pro ústavní soudnictví rozhodnutí o protiústavnosti zákona.²⁰

2. 1. Druhy soudnictví v ČR

Ústava ČR stanovuje čtyři druhy soudní pravomoci a to civilněprávní, trestněprávní, správněprávní a ústavněprávní. Vyjma Ústavního a Nejvyššího správního soudu v ČR v současnosti neexistují žádné zvláštní specializované soudy, jakými byly např. vojenské či obchodní soudy. Mimo systém soudů České republiky však stojí ještě systém rozhodčích soudů.

Celý systém soudů v České republice by se tedy dal rozdělit do dvou velkých skupin²¹:

- soudy „obecné“, kam patří okresní, krajské a vrchní soudy a Nejvyšší soud
- soudy „zvláštní/specializované“, jejichž strukturu tvoří jednak Ústavní soud ČR, Nejvyšší správní soud a dále rozhodčí soudy

Karel Klíma popisuje české soudnictví jako „*mírně větvené obecné soudnictví s odnoží správního soudnictví*“²².

¹⁹ Schelle – Schelleová, 2004: 239

²⁰ Schelle – Schelleová, 2004: 21

²¹ K tomu blíže např. Vodička – Cabada, 2003.

2.1.1. Obecné soudnictví

V §2 zákona o soudech a soudcích je rozebrána pravomoc soudů: projednávají a rozhodují spory a jiné věci patřící do jejich pravomoci podle zákonů o občanském soudním řízení a projednávají a rozhodují trestní věci patřící do jejich pravomoci podle zákonů o trestním řízení.

Obecné soudnictví si tedy můžeme rozdělit na soudnictví civilní neboli občanskoprávní a soudnictví trestní.

V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují okresní, krajské a vrchní soudy a Nejvyšší soud spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahů pokud je podle zákona neprojednávají jiné orgány.

Soudnictví v trestních věcech, to znamená ochranu společnosti rozhodováním o vině a případném trestu, vykonávají výhradně okresní, krajské a vrchní soudy a Nejvyšší soud. To platí i při rozhodování o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy.²³

2.1.2. Správní soudnictví

Ve správním soudnictví, které má za úkol řešit spory občanů a různých správních orgánů, jednají a rozhodují krajské soudy a Nejvyšší správní soud. Poskytují ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob tím, že přezkoumávají rozhodnutí vydaná v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku a jinými správními orgány.²⁴

2.1.3. Ústavní soudnictví

Hlavním úkolem ústavního soudnictví, a tedy Ústavního soudu, je abstraktní a konkrétní kontrola ústavnosti, tzn. rozhodování o ústavnosti zákonů a zákonnosti

²² Dělbá soudní moci v České republice, Hloušek, V., Šimiček, V., Masarykova univerzita v Brně, 2004, str. 33

²³ K tomu blíže: Kocourek, 2004

²⁴ viz. tamtéž

jiných právních předpisů, popř. individuálních právních aktů a postupů. Dále má Ústavní soud i další rozhodovací pravomoci. Ústavní soud není běžným soudem a není ani součástí soustavy soudů.²⁵

2.1.4. Rozhodčí soudnictví

Toto soudnictví je alternativním systémem řešení sporů. Účastníci řízení přenesou řešení sporu na jiný než soudní subjekt, a to buď na rozhodce jako soukromé fyzické osoby vybírané ad hoc nebo na zvláštní stálé rozhodčí soudy.

Rozhodčí řízení v České republice je upraveno zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a tato současná právní úprava umožňuje rozhodovat veškeré spory majetkové povahy s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a sporů vyvolaných prováděním konkurzu nebo vyrovnání, pokud se strany těchto sporů na tom dohodnou. Nejvýznamnější oblastí rozhodování rozhodčími soudy je oblast obchodu, a to jak mezinárodního, tak i vnitrostátního.

Nespornou výhodou rozhodčího řízení je jeho jednoinstančnost a tedy rychlost. Navíc Newyorská úmluva z roku 1958 umožňuje uznání a výkon rozhodčích nálezů ve všech státech, které tuto smlouvu ratifikovaly

Rozhodčí řízení může probíhat jako řízení před jedním nebo více rozhodci jmenovanými stranami sporu pro tento konkrétní spor (řízení „ad hoc“) nebo může mít podobu řízení před institucionálním rozhodčím soudem založeným na základě zákona (rozhodčí řízení institucionální).²⁶

²⁵ K tomu blíže např. Gerloch – Hřebejk – Zoubek, 1994: 120

²⁶ Informace o rozhodčím řízení v ČR jsou dostupné například na stránkách Rozhodčího soudu: Rozhodčí soud [online]. [cit. 2009-03-12]. Dostupné na: <http://www.arbcourt.cz/index.php?url=cz_rozrizeni.htm>.

2. 2. Druhy soudnictví ve Francii²⁷

Francouzský soudní systém se dá rozdělit do dvou hlavních skupin a to na:

- soudnictví „obecné“ (*Justice judiciaire*), které zahrnuje, stejně jako v České republice občanské a trestní soudnictví a skupinu specializovaných soudů
- soudnictví správní (*Justice administrative*).

Dále musíme k těmto dvěma skupinám připojit ještě zvláštní specializované soudní orgány, které nespádají ani do jedné z těchto skupin. Těmito orgány jsou Ústavní rada (*Conseil constitutionnel*), Kompetenční soud (*Tribunal des conflits*) a již dříve zmiňované soudy se zvláštními pravomocemi vůči prezidentovi republiky a vůči ministrům ve výkonu funkce (*Haute cour de la justice; Cour de Justice de la République*). A samozřejmě i francouzský systém zná rozhodčí řízení.

2.2.1. Obecné soudnictví

Stejně jako v České republice se francouzské obecné soudnictví dělí na větev civilní/občanskou a na větev trestní.

V civilním soudnictví se řeší spory, které vyplývají z občanskoprávních, rodinných, obchodních a pracovních vztahů. Zasahují zde „smírčí soudce“²⁸ (*Juge de proximité*), Soud prvního stupně (*Tribunal d'instance*), Instanční soud (*Tribunal de grande instance*), Odvolací soud (*Cour d'appel*) a Kasační soud (*Cour de cassation*).

Dále se do obecného soudnictví řadí několik specializovaných soudních orgánů. Těmi jsou: Pracovní soud (*Conseil de prud'hommes*), Obchodní soud (*Tribunal de commerce*), Soud pro věci sociálního zabezpečení (*Tribunal des affaires de sécurité sociale*), Soud týkající se zemědělských nájmu a záležitostí venkova (*Tribunal paritaire des baux ruraux*)

Trestní soudnictví se zabývá porušeními zákona a rozhodováním o vině a případném trestu. Francie zná tři stupně porušení zákona a podle nich se určuje, který

²⁷ Informace pro tuto podkapitolu jsou přeloženy z internetových stránek francouzského Ministerstva vnitra: Ministère de la justice [online]. [cit. 2009-02-27]. Dostupné na: <<http://www.justice.gouv.fr/index.php?rubrique=10031>>

²⁸ Nejedná se o přesný překlad, protože institut smírčího soudce už byl ve Francii zrušen. Tato instituce z něj ale vychází, a tak ve své práci budu používat tento název.

soud bude ve věci rozhodovat. Pokud jde pouze o přešupek (*Contravention*), je příslušný Přestupkový soud (*Tribunal de police*), pokud se jedná o delikt (*Délit*), rozhoduje ve věci Trestní soud (*Tribunal correctionnel*) a pokud byl spáán trestný čin (*Crime*), náleží rozhodování Porotnímu soudu (*Cour d'assises*).

Zvláštní organizaci má trestní soudnictví ve věcech mladistvých. Rozhodují zde Soudce pro mladistvé (*Juge des enfants*), Soud pro mladistvé (*Tribunal pour enfants*) a Porotní soud pro mladistvé (*Cour d'assises pour mineurs*).

2.2.2. Správní soudnictví

Správní soudnictví se zabývá řešením sporů mezi občany a státem nebo správními orgány a přezkoumáváním rozhodnutí těchto orgánů (např. departmentů, obcí atd). Jednají a rozhodují zde Správní soud (*Tribunal administratif*), Správní odvolací soud (*Cour administrative d'appel*) a Státní rada (*Conseil d'état*).

2.2.3. Ústavní soudnictví

Ústavní soudnictví zajišřuje Ústavní rada (*Conseil constitutionnel*). Jejím hlavním úkolem je ochrana ústavnosti. V její pravomoci je rozhodovat o ústavnosti zákonů před jejich promulgací. Ústavní rada má však i další funkce (viz Kapitola 3).

2.2.4. Rozhodčí soudnictví

Stejně jako v České republice, i ve Francii je rozhodčí řízení alternativním způsobem řešení sporů v oblasti obchodních vztahů a to jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. I tady má rozhodčí řízení dvě formy, a to řízení ad hoc a řízení institucionální.

3. Organizace soudů

V této kapitole se budu zabývat organizací soudnictví, tím mám na mysli uspořádání soudnictví, jeho strukturu, jednotlivé stupně a vztahy mezi jednotlivými články soudnictví - soudy.

3.1. Organizace soudů v ČR

Rozdělení této podkapitoly bude shodné s dělením podkapitoly 2. 1. protože, jak už jsem zmínila, v ČR máme soustavu obecných soudů, které rozhodují jak v civilním, tak v trestním řízení a od této soustavy soudů jsou odděleny pouze Ústavní a Nejvyšší správní soud.

Informace pro tuto podkapitolu jsem čerpala zejména ze zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

3.1.1. Obecné soudnictví

Obecné soudnictví tvoří čtyřčlanková soustava soudů. Do této soustavy patří okresní, krajské a vrchní soudy a Nejvyšší soud.

a) Okresní soudy

Okresní soudy (dále OS) jsou základním článkem soudní soustavy a rozhodují jako soudy prvního stupně jak ve věcech trestních, tak civilních. Na území hl. města Prahy se OS nazývají obvodní soudy a na území Brna městský soud. Dohromady je v ČR 86 soudů vykonávajících funkci OS.

V občanskoprávním řízení rozhodují OS ve sporech z oblasti věcných práv, vlastnických práv, závazkového práva, rodinného práva, pracovního práva a ve sporech z oblasti nájmu, spory týkající se odpovědnosti za škodu, spory obchodního charakteru. Dále u OS probíhají například řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení o dědictví či řízení o prohlášení za mrtvého... OS jsou také příslušné k provádění exekučního

řízení ve všech formách, které stanovuje občanský soudní řád (např. srážky ze mzdy, přikázání pohledávky, atd.).²⁹

V trestním řízení rozhodují OS o všech trestných činech s výjimkou těch, o nichž podle zákona rozhodují v prvním stupni krajské soudy.

Podle zákona se OS skládá z předsedy soudu, místopředsedy nebo místopředsedů soudu, předsedů senátů a dalších soudců. Rozhodovací činnost OS vykonávají soudci a přísedící. Předseda a místopředseda nebo místopředsedové OS vykonávají také státní správu okresního soudu v rozsahu stanoveném zákonem.

OS rozhodují v případech stanovených zákonem v senátech, které se skládají z předsedy senátu a dvou přísedících. V ostatních případech rozhoduje samosoudce.

b) Krajské soudy

Krajské soudy (dále KS) jsou druhým článkem soustavy soudů. Na území hl. města Prahy se KS nazývá městský soud. V ČR je 8 soudů vykonávajících funkci KS.

KS rozhodují jako soudy druhého stupně ve věcech, v nichž rozhodovaly v prvním stupni okresní soudy, které patří do jejich obvodu. Dále rozhodují v případech stanovených zákonem jako soudy prvního stupně a v případech stanovených zákonem rozhodují i ve věcech správního soudnictví.

V civilním řízení rozhodují KS jako soudy prvního stupně například ve věcech ochrany práv osobnosti, ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona, ve sporech o neplatnost skončení pracovního nebo služebního poměru, atd. KS také rozhodují v prvním stupni o obchodních věcech, například ve věcech obchodního rejstříku.

V trestním řízení vystupují KS jako soudy prvního stupně u trestných činů, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody v délce minimálně pět let nebo za něž je možno uložit výjimečný trest. V prvním stupni tedy rozhodují o závažných trestných činech, jako jsou vraždy, rozsáhlá majetková kriminalita či trestné činy proti republice.³⁰

²⁹ K tomu více např.: Schelle – Schelleová, 2004; Vodička – Cabada, 2003.

³⁰ Seznam činností KS je dostupný na:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=kategorie&kod=0088> [12. 4. 2009]

V případě, že KS rozhoduje jako odvolací soud, koná se řízení u toho KS, který je věcně a místně příslušný.

Podle zákona se KS skládá z předsedy soudu, místopředsedů soudu, předsedů senátů a dalších soudců. Rozhodovací činnost KS vykonávají soudci a přísedící. Předseda a místopředsedové KS vykonávají kromě rozhodovací činnosti také státní správu KS a státní správu OS, které spadají do jejich obvodu.

KS rozhodují v senátech a v případech stanovených zákony rozhodují samosoudci. Senáty KS se dle zákona skládají z předsedy senátu a dvou přísedících, jestliže rozhodují jako soudy prvního stupně v trestních věcech a z předsedy senátu a dvou soudců v ostatních případech.

c) Vrchní soudy

Vrchní soudy (dále VS), které jsou třetím článkem naší soudní soustavy, působí na území ČR pouze dva, a to v Praze a v Olomouci. VS jsou zejména odvolací instancí KS, které patří do jejich obvodu, přičemž do obvodu VS v Olomouci spadají pouze dva KS (Ostrava a Brno). Mimoto rozhodují v některých případech ve věcech trestních nebo civilních jako první instance a odvolací instancí je pak v těchto záležitostech rovnou Nejvyšší soud.³¹

VS se podle zákona skládají z předsedy soudu, místopředsedů soudu, předsedů senátů a dalších soudců. Předseda a místopředsedové soudu vykonávají také státní správu vrchního soudu. VS rozhodují v senátech složených z předsedy senátu a dvou soudců, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.

d) Nejvyšší soud³²

Podle zákona Nejvyšší soud (dále NS), jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomocí soudů v občanském soudním řízení a v trestním řízení zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích stanovených zákony a o jiných případech stanovených zvláštním předpisem nebo mezinárodní smlouvou.

³¹ Blíže k vrchním soudům viz.: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=kategorie&kod=0092> [12. 4. 2009]

³² Blíže k Nejvyššímu soudu viz.: <<http://www.nsoud.cz/>> [16. 4. 2009]

NS, který sídlí v Brně, tedy rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích (zejm. o tzv. dovolání) ve věcech civilních, trestních i obchodních a svojí rozhodovací činností sjednocuje judikaturu nižších soudů. Dále NS rozhoduje o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí cizozemských soudů, vyžaduje-li to zvláštní předpis nebo mezinárodní smlouva, s níž vyslovil souhlas Parlament, jíž je ČR vázaná a která byla vyhlášena.

NS se skládá z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců. Rozhodovací činnost NS vykonávají soudci a předseda a místopředseda NS vykonávají navíc státní správu NS.

Soudci NS tvoří podle úseku své činnosti kolegia, která jsou povolána k zajištění zákonnosti a jednotnosti rozhodování soudů. Těmito kolegií jsou trestní kolegium, občanskoprávní kolegium a obchodní kolegium.

NS rozhoduje v senátech nebo ve velkých senátech kolegií. Senát se skládá z předsedy senátu a dvou soudců a velký senát se skládá z 9 soudců příslušného kolegia (pokud má kolegium více než 27 soudců, skládá se velký senát z 1/3 všech soudců kolegia, přičemž počet soudců musí být vždy lichý)

NS vydává sbírku Soudních rozhodnutí a stanovisek, kde se uveřejňují vybraná stanoviska a rozhodnutí NS a jiných soudů.

3.1.2. Správní soudnictví

Podle soudního správního řádu jednají a rozhodují ve správním soudnictví krajské soudy a Nejvyšší správní soud³³.

Soudy ve správním soudnictví rozhodují o žalobách proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy, o ochraně proti nečinnosti správního orgánu, o ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu, o kompetenčních žalobách a dále také ve věcech volebních a ve věcech politických stran a hnutí.³⁴

³³ Blíže k Nejvyššímu správnímu soudu viz.:

<http://www.nssoud.cz/default.aspx?cls=art&art_id=1&menuactive=;ml108;ml105;>

³⁴ Schelle – Schelleová, 2004: 318

a) Krajské soudy

KS ve věcech správního soudnictví rozhodují ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců.

Ve věcech důchodového pojištění, nemocenského pojištění, sociální péče apod. rozhoduje specializovaný samosoudce.

b) Nejvyšší správní soud

Sídlem Nejvyššího správního soudu (dále NSS) je Brno a jako vrcholný orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech a v dalších případech stanovených zákonem.

Podle zákona se NSS skládá z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců. Rozhodovací činnost NSS vykonávají soudci a předseda a místopředseda NSS vykonávají navíc státní správu NSS.

Zákon stanovuje, že NSS rozhoduje v senátech nebo v rozšířených senátech. Senát se skládá z předsedy a šesti soudců ve věcech volebních, ve věcech politických stran a v řízení o kompetenčních žalobách a z předsedy a dvou soudců v ostatních případech. Rozšířený senát se skládá z předsedy a šesti soudců nebo z předsedy a osmi soudců.

3.1.3. Ústavní soudnictví

Ústavní soudnictví vykonává Ústavní soud České republiky (dále ÚS), který sídlí v Brně. Je soudním orgánem ochrany ústavnosti a jeho postavení a kompetence jsou zakotveny přímo v Ústavě České republiky.

ÚS je samostatným nezávislým a specializovaný orgánem soudní moci a je neodvolatelný a nerozpustitelný. Jeho úkolem je zejména chránit práva vyplývající z Ústavy, Listiny základních práv a svobod a dalších ústavních zákonů České republiky. ÚS náleží i další kompetence, jako je rozhodování v některých věcech volebního práva a posuzování souladu mezinárodních smluv s Ústavou v průběhu jejich ratifikace.

V čele ÚS stojí předseda a dva místopředsedové. Celý ÚS je tvořen patnácti soudci, kteří rozhodují ve čtyřech tříčlenných senátech nebo v plénu. Rozhodnutí Ústavního soudu jsou konečná a nelze se proti nim odvolat. Rozhodnutími ústavního soudu jsou usnesení a nálezy. Odůvodnění nálezů ÚS se vyjadřují k významným právním otázkám, a tak jsou využívána jako doplňkový pramen práva.

Ústavní soud rozhoduje o zrušení zákonů a jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo se zákonem, o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu, spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, o ústavní stížnosti právnických nebo fyzických osob proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do jím ústavně zaručených základních práv a svobod, o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora, a v dalších případech vyjmenovaných v článku 87 Ústavy.

Pravomoci ÚS jsou velmi rozsáhlé, jeho vykonatelná rozhodnutí jsou závazná pro všechny orgány a má kompetence, díky kterým se může postavit jak moci výkonné, tak moci zákonodárné a může ovlivňovat i obecné soudy.³⁵

3.2. Organizace soudů ve Francii

V této podkapitole budu dále dodržovat strukturu známou z předchozích kapitol, jen zde budu muset, vzhledem k rozvětvenosti francouzského systému, použít ještě podrobnější dělení podkapitol.

Informace pro tuto podkapitolu jsem čerpala zejména z internetových stránek francouzského Ministerstva spravedlnosti³⁶ a z literatury³⁷.

³⁵ Blíže k Ústavnímu soudu viz.: <<http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=83>> ; a dále Ústava ČR

³⁶ Ministère de la justice [online]. [cit. 2009-03-30]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr>>

³⁷ Zejména: M. L. Rassat, 2008; Odent – Truchet, 2008

3.2.1. Obecné soudnictví

a) Občanskoprávní soudy 1. stupně

- „Smírčí soudce“ (*Juge de proximité*)

Tato instituce je poměrně mladá, byla založena zákonem z roku 2001 a vychází z již zrušeného institutu smírčího soudce. Rozhoduje samosoudcem malé spory, které nepřesahují hodnotu 4000 €. Do jeho kompetence zejména spadají věci spotřeby, sousedské spory, platební rozkazy, atd.

- Soud prvního stupně (*Tribunal d'instance*)

Soud prvního stupně (dále SPS) má své sídlo v každém ústředním městě departmentů a obvodů, stejně tak i v některých větších městech. Dohromady je těchto soudů asi 470.

SPS se skládá z několika profesionálních soudců, ale spory jsou vždy rozhodovány samosoudcem.

SPS rozhoduje samosoudcem a do jeho kompetence patří spory, jejichž hodnota nepřesahuje určitou pravidelně aktualizovanou částku – v současné době 10 000 €. Dále může řešit veškeré spory bez omezení částky v oblasti pronájmů bytových prostor, spotřebitelských úvěrů, ochrany nezletilých i dospělých osob a bez možnosti odvolání rozhoduje spory, jejichž hodnota nepřesáhne 4000 €.

- Instanční soud (*Tribunal de grande instance*)

V každém departmentu sídlí minimálně jeden, většinou více Instančních soudů (dále IS). Celkově je ve Francii 181 IS.

IS se skládají z předsedy soudu, místopředsedů soudu a soudců. Předseda soudu kromě rozhodovací činnosti také zabezpečuje správu IS.

Pokud má IS více než pět členů, vytváří specializované senáty, které rozhodují věci týkající se určitého odvětví. Počet senátů se liší podle velikosti IS (např. Marseille má 11 senátů a Paříž 31 senátů). U IS také existují specializovaní soudci, jako například soudce pro rodinné spory nebo exekuční soudce. IS rozhoduje většinu sporů v tříčlenných senátech a v některých případech samosoudcem (např. již zmíněný soudce pro rodinné spory).

Do pravomoci IS patří rozhodování sporů mezi soukromými osobami, jejichž hodnota přesahuje 10 000 € a spory, které nenáleží jinému soudu. A dále bez určení částky rozhoduje spory, které se týkají rozvodů, adopcí, dědictví, nemovitého majetku, příbuzenství, rodičovské zodpovědnosti, patentů, značek, národností, atd.

b) Trestní soudy 1. stupně

- Přestupkový soud (*Tribunal de police*)

Přestupkové soudy (dále PS) sídlí u Soudů prvního stupně, nacházejí se tedy v každém hlavním městě departmentu, obvodu a ve větších městech.

PS jedná a rozhoduje výhradně samosoudcem a do jeho kompetence náleží souzení přestupků (*Contravention*), to znamená nejméně závažných porušení zákona, za které se ukládá peněžní pokuta (ve výši 1500 € nebo 3000 € pokud se jedná o opakovaný čin) nebo trest v podobě zabavení řidičského oprávnění, zákazu činnosti apod. Mezi takovéto přestupky patří například menší dopravní přestupky, porušení právních předpisů, napadení druhé osoby, působení nadměrného hluku, rušení nočního klidu, lov bez povolení...

- Trestní soud (*Tribunal correctionnel*)

Trestní soudy (dále TS) mají společná sídla s Instančními soudy. TS obvykle rozhodují v tříčlenných senátech, ale v určitých případech je možné rozhodnout samosoudcem nebo je naopak možné, aby předseda soudu jmenoval do senátu soudce navíc, pokud se předpokládá, že jednání bude dlouhé a komplikované.

TS má kompetenci jednat a rozhodovat o deliktech (*Délits*), jimiž jsou taková porušení zákona, za něž může být udělen trest odnětí svobody v trvání až 10 let (20 let v případě opakovaného činu). Mezi tyto činy patří krádež, podvod, neúmyslné ublížení na zdraví, zabití, neslušné chování vůči osobě druhého pohlaví, trestné činy spojené s drogami, zpronevěra, jízda v opilosti atd.

- Porotní soud (*Cour d'assises*)

Porotní soud je zvláštní soudní instituce, která se vymyká z francouzské soudní organizace. Je to nestálý orgán, který se schází zpravidla každé tři měsíce na dobu přibližně dvou týdnů. Má své zastoupení v každém departmentu.

Porotní soud se skládá ze tří profesionálních soudců, jednoho předsedy a dvou přísedících. Přičemž předseda porotního soudu je zároveň předsedou senátu nebo poradcem u Odvolacího soudu a přísedící jsou poradci Odvolacího soudu nebo soudci Instančního soudu. Další nezbytnou součástí porotního soudu je porota, složená buďto z devíti nebo dvanácti občanů (dvanáctičlenná porota zasedá v případě odvolání), kteří jsou náhodně vybíráni ze speciálních seznamů porotců.

Porotní soud jedná a rozhoduje v případech spáchání trestného činu (*Crime*), úmyslu spáchání trestného činu nebo na podílení se na trestné činnosti. Za tyto činy může být udělen trest odnětí svobody v délce minimálně deseti let až doživotí. Jedná se o vraždu, znásilnění, ozbrojenou loupež, únos, apod.

c) Trestní soudy pro mladistvé

V trestním soudnictví mladistvých vystupují tři specializované soudní orgány, a to:

- Soudce pro mladistvé (*Juge des enfants*)

Tato instituce má dvě funkce: ochrannou a sankční. Má za úkol chránit mladistvé, pokud je podezření, že jsou ohrožováni na zdraví, bezpečnosti či mravnosti. V oblasti trestního soudnictví se Soudce pro mladistvé zabývá přestoupeními zákona spáchanými mladistvými.

- Soud pro mladistvé (*Tribunal pour enfants*)

Tomuto soudu předsedá Soudce pro mladistvé a společně s ním jednají a rozhodují dva přísedící. Soud pro mladistvé jedná a rozhoduje o deliktech spáchaných nezletilými a o trestných činech spáchaných nezletilými do 16 let.

- Porotní soud pro mladistvé (*Cour d'assises pour mineurs*)

Porotní soud pro mladistvé se skládá ze tří profesionálních soudců, z nichž dva jsou soudci pro mladistvé, a z devítičlenné poroty z lidu. V jeho kompetenci je rozhodování o trestných činech spáchaných nezletilými ve věku mezi 16 a 18 lety.

d) Specializované soudy 1. stupně

Zde zmíním jen dva nejvýznamnější specializované soudy ve Francii, a to pracovní soud a obchodní soud.

- Pracovní soud (*Conseil de prud'hommes*)

Pracovní soud se skládá z volených soudců – neprofesionálů, kteří zastupují rovnoměrně stranu zaměstnanců a stranu zaměstnavatelů. Pracovní soud má za úkol řešit spory mezi zaměstnanci nebo uční a zaměstnavateli, které se týkají dodržování pracovních smluv nebo smluv o vyučení.

- Obchodní soud (*Tribunal de commerce*)

Obchodní soud se skládá ze soudců – neprofesionálů, obchodníků volených jinými obchodníky na dobu 2–4 let. Tato instituce se skládá z předsedy a místopředsedy soudu a různého počtu předsedů senátů a soudců.

Obchodní soud řeší spory v oblasti obchodního práva, spory mezi obchodníky nebo obchodními společnostmi.

e) Soudy 2. a vyššího stupně

- Odvolací soud (*Cour d'appel*)

Odvolací soud je odvolací instancí a přezkoumává rozhodnutí téměř všech soudů prvního stupně. Výjimku tvoří pouze Porotní soud, jehož odvolací instancí je jiný porotní soud složený ze tří soudců a dvanácti porotců.

Ve Francii je 36 Odvolacích soudů, pravomoc každého soudu se tedy vztahuje na několik departmentů. Odvolací soud se skládá výhradně z profesionálních soudců: předsedy soudu, předsedů senátů a poradců.

Každý Odvolací soud vytváří specializované senáty, v nichž obyčejně zasedají a rozhodují tři soudci (předseda senátu a dva poradci). Počet těchto senátů se může lišit podle velikosti soudu, ale zpravidla Odvolací soud tvoří občanskoprávní senát, obchodní senát, senát pro věci sociálního zabezpečení a trestní senát

- Kasační soud (*Cour de cassation*)

Kasační soud je nejvyšší instancí obecného soudnictví. Sídlí v Paříži a má působnost pro celé území Francie.

Úkolem Kasačního soudu je ověřovat otázky právní, tzn. přezkoumávat, zda soudy a odvolací soudy správně použily zákony. Není tedy další instancí, která řeší otázky skutkové, tedy neprojednává a nerozhoduje spor.

Na Kasační soud se může prostřednictvím tzv. kasační stížnosti (*Pourvoi en cassation*) obrátit ten, kdo není spokojen s rozhodnutím soudu.

Kasační soud se dělí na senáty, které se skládají z předsedy, poradců a profesionálních soudců. Celkem je Kasační soud rozdělen na šest senátů, a to na tři občanskoprávní, jeden obchodní, jeden trestní a jeden pro věci sociálního zabezpečení.

3.2.2. Správní soudnictví

Francie má zvláštní systém správního soudnictví oddělený od soudnictví obecného. Funguje zde hierarchizovaná soustava soudů, které se zabývají řešením sporů mezi občany a orgány výkonné moci.

- a) Správní soud (*Tribunal administratif*)

Správní soud stojí v hierarchii správních soudů nejnižší a zabývá se řešením stížností občanů na jednání a rozhodnutí orgánů státní správy. Zejména řeší stížnosti na jednání státu, departmentů, obcí a orgánů veřejné moci. Také rozhoduje například ve věcech přímých daní, voleb a cizinecké policie.

Správní soud se skládá z jednoho nebo několika senátů a v těchto senátech zasedají předseda senátu a dva poradci.

- b) Odvolací správní soud (*Cour administrative d'appel*)

Odvolací správní soud je odvolací instancí pro Správní soud. Pokud je jedna ze stran nespokojena s prvním rozsudkem, může podat odvolání a Odvolací správní soud znovu přezkoumá již rozhodnutou záležitost.

Odvolací správní soud rozhoduje v senátech, ve kterých zasedají předseda senátu a čtyři správní soudci.

c) Státní rada (*Conseil d'Etat*)

Státní rada sídlí v Paříži a jako nejvyšší správní orgán prověřuje, zda správní odvolací soudy správně použily zákon. Státní rada zároveň působí jako první a poslední instance v rozhodování o tzv. *Recours pour excès de pouvoir*, tj. o stížnostech podaných proti normativním a individuálním dekretům, jestliže orgán je vydávající vybočil z mezí své pravomoci.

Státní rada se skládá z předsedy Státní rady, místopředsedů, poradců a dalších soudců.

Mimo své úkoly v rámci správního soudnictví má Státní rada i jinou významnou funkci – je poradním orgánem vlády v otázkách legislativy.

3.2.3. Ústavní soudnictví

Výkon ústavního soudnictví náleží ve Francii Ústavní radě (*Conseil constitutionnel*). Ústavní rada (dále ÚR) má 9 členů, jmenovaných na 9 let, každé tři roky jsou jmenováni tři noví členové. Po třech jmenují prezident, předseda národního shromáždění a předseda senátu.

Postavení a kompetence ÚR jsou zaneseny přímo do francouzské Ústavy. ÚR tedy dbá o regulérnost prezidentských voleb, přezkoumává stížnosti a vyhláší výsledky voleb a dále dbá o regulérnost při konání referenda.

Hlavním úkolem ÚR je ochrana ústavnosti tím, že zkoumá zda, zákony, nařízení a jiné předpisy jsou v souladu s Ústavou. Organické zákony³⁸, nařízení obou komor parlamentu a jiné významné zákony vyjmenované v Ústavě musejí být před svým vyhlášením postoupeny ÚR k přezkoumání. Ostatní zákony může ÚR postoupit k přezkoumání prezident republiky, předseda vlády, předseda národního shromáždění, předseda senátu nebo šedesát poslanců nebo senátorů.

³⁸ Zákony provádějící ústavní principy.

Pokud ÚR označí nějaký zákon, nařízení nebo jiný předpis za neústavní, tzn. porušující práva a svobody vyplývající z Ústavy, nesmí být takový předpis vyhlášen.

Rozhodnutí ÚR jsou konečná a závazná v celém svém rozsahu a není možné proti nim podat odvolání.

4. Komparativní analýza francouzského a českého soudnictví

Pokud se zaměříme na strukturu soudnictví v ČR a ve Francii, na jeho druhy, musíme konstatovat, že ač jsou si oba systémy v některých ohledech podobné, je na první pohled zřejmé, že ten francouzský je daleko rozvětvenější a složitější než ten český.

V českém soudnictví vystupují ve všech oblastech stále tytéž soudy vyjmenované v článku 91 Ústavy ČR. V soustavě soudů České republiky najdeme pouze soudy okresní, krajské, vrchní, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud a Ústavní soud. Naproti tomu ve francouzském soudnictví zasahují v různých odvětvích různé soudy. V první instanci obecného soudnictví zde fungují jak soudy občanskoprávní (Soud prvního stupně, Instanční soud) a soudy trestní (Přestupkový a Trestní soud), tak i soudy specializované, jako jsou Pracovní soud, Obchodní soud, Soud pro věci sociálního zabezpečení a Soud pro věci zemědělských nájmu a záležitostí venkova. Ve vyšších instancích vystupují Odvolací soud a Kasační soud.

Navíc má francouzský systém i specializované soudní orgány s kompetencí soudit ministry ve výkonu funkce a prezidenta republiky, Soudní dvůr republiky a Vysoký soud. Český systém žádné takové instituce nemá. Pravomoc soudit prezidenta republiky má podle článku 87 Ústavy ČR Ústavní soud.

Oba systémy znají stejné typy soudnictví – soudnictví obecné a soudnictví správní a mimo tyto hlavní skupiny stojí v obou zemích samostatné soudnictví ústavní. Tím ale téměř všechna podobnost v uspořádání obou soudních systémů končí. Ve Francii je správní soudnictví odděleno od toho obecného již od Velké francouzské revoluce a toto oddělení je velice striktní. Francouzské správní soudnictví má naprosto samostatné instituce (Správní soud, Správní odvolací soud, Státní rada), které nejsou nijak spojené s institucemi soudnictví obecného, jako je tomu v České republice, kde ve správním soudnictví rozhodují obecné krajské soudy a jeden specializovaný správní orgán, Nejvyšší správní soud.

Zatímco v českém systému vystupují jak v občanskoprávním, tak v trestním řízení opět tytéž soudy (okresní, vrchní, krajské soudy, Nejvyšší soud), francouzský systém má pro trestní a pro občanskoprávní soudnictví oddělené jurisdikce.

Rozdílné je i pojetí trestního soudnictví, které má ve Francii v prvoinstančním řízení tři stupně podle závažnosti porušení zákona a podle něj se i určuje příslušný soud. Dále má Francie zvláštní systém soudů pro trestní soudnictví ve věcech mládeže, což je něco, co český systém zatím postrádá.

Pokud se zaměříme na samotné fungování soudů, opět najdeme určité podobnosti, jako například dvoustupňové (dvouinstanční) řízení (s možností podání mimořádného opravného prostředku), které je garantováno v obou zemích. Vzápětí však narazíme na další rozdíl, a to na dělení soudů podle instance či stupně, ve kterém rozhoduje. Zatímco ve Francii je určeno, které soudy jsou soudy prvního stupně (viz. podkapitola 3.2.1.) a které jsou odvolacími instancemi, v České republice toto určeno není - podle charakteru přestupku se určí, který soud bude rozhodovat jako soud první instance (např. krajský soud, který je odvolací instancí okresního soudu v některých případech vystupuje jako prvoinstanční soud) a soud, který stojí v naší soustavě soudů nad ním bude v případě podání odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně rozhodovat jako soud druhé instance.

Významný rozdíl je patrný v oblasti ústavního soudnictví. Karel Schelle píše, že ve světě existuje několik typů soudní kontroly ústavnosti. Zejména je třeba ústavní soudnictví rozlišovat podle toho, zda je koncipováno jako difuzní (vykonávané celou soustavou řádných soudů) nebo koncentrované (vykonávané zvláštní soudní institucí k tomu určenou a druhým významným kritériem je odpověď na otázku, zda jde o preventivní kontrolu ústavnosti nebo o kontrolu následnou. Zároveň uvádí Francii jako příklad země, kde se vyvinulo tzv. neúplné ústavní soudnictví.³⁹

Z toho tedy vyplývá, že obě země mají koncentrované ústavní soudnictví, protože obě mají v Ústavě zakotvený samostatný orgán k ochraně ústavnosti, avšak zatímco český Ústavní soud je velmi mocnou samostatnou institucí, která hraje nezastupitelnou roli v systému dělby moci, francouzská Ústavní rada je soudním orgánem s výrazně omezenými pravomocemi.

Český Ústavní soud je veledůležitým nástrojem ochrany konstitucionalismu, který má pravomoc kdykoliv zrušit zákony nebo jiné právní předpisy, o kterých rozhodne, že jsou neústavní. Navíc má kompetence, které mu umožňují postavit se jak

³⁹ Schelle – Schelleová, Soudnictví, 2004, s. 416 - 418

mocím zákonodárné a výkonné, tak i soustavě obecných soudů a tím ovlivňovat jejich rozhodovací činnost. V porovnání s Ústavním soudem jsou pravomoci francouzské Ústavní rady výrazně omezenější: může sice rozhodnout o neústavnosti zákona nebo jiného právního předpisu, a tím o jeho zrušení, avšak může tak učinit pouze před promulgací takového zákona, a na již platné předpisy se pravomoc Ústavní rady nevztahuje – vykonává tedy pouze preventivní kontrolu ústavnosti.

Další rozdíl ústavního soudnictví spočívá v možnosti podat ústavní stížnost. V České republice může ústavní stížnost k Ústavnímu soudu podat fyzická nebo právnická osoba, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Ústavní soud však není soudem nadřízeným obecným soudům, není soudem poslední instance a přezkoumává pouze ústavnost, nikoli zákonnost či správnost soudních rozhodnutí. Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavně zaručených základních práv a svobod.⁴⁰ Ve Francii není možné, aby se jedinec obrátil na Ústavní radu s podobnou stížností. Obdobou české ústavní stížnosti je kasační stížnost (*Pourvoi en cassation*), která se podává ke kasačnímu soudu. Ten podobně jako český Ústavní soud už neřeší spor, ale pouze zkoumá, zda byly při rozhodování správně použity zákony.

Další odlišností francouzského systému je zastoupení neprofesionálních soudců. Zatímco v českém soudnictví rozhodují pouze profesionální soudci, francouzský systém připouští i neprofesionální soudce. Důkazem jsou například pracovní soudy, kde rozhodují neprofesionální soudci z řad zaměstnanců i zaměstnavatelů, nebo obchodní soudy, kde rozhodují neprofesionální soudci z řad obchodníků. Také u porotních soudů, které zasahují v trestním soudnictví, a tedy rozhodují o vině a trestu je významně zastoupen laický prvek, tento soud je složen ze tří profesionálních soudců a devíti porotců z řad veřejnosti.

Pokud ještě zůstaneme u personálního obsazení soudů, narazíme na další zajímavý rozdíl. Zatímco v České republice patří soudci k moci soudní a státní zástupci jsou v čl. 80 Ústavy přiřazeni k moci výkonné, ve Francii mají soudci a státní zástupci stejné postavení, jsou součástí moci soudní, mají stejné vzdělání... Soudce i státní

⁴⁰ Ústavní soud. Ústavní soud: Jak se obrátit na ÚS [online].[cit. 2009-22-04]. Dostupné na: <<http://www.concourt.cz/pages/stiznosti/jak.html>>

zástupce patří ve Francii do stejné skupiny tzv. *Magistrats*, je tedy možné, aby státní zástupce v průběhu života změnil své povolání a vykonával funkci soudce a naopak.

Další odlišnost mezi oběma systémy spočívá ve správě soudnictví. V České republice je podle zákona⁴¹ státní správa soudnictví vykonávána Ministerstvem spravedlnosti a dále prostřednictvím předsedů a místopředsedů jednotlivých soudů. Francie má pro tyto účely speciální orgán - Nejvyšší soudcovskou radu (*Conseil supérieur de la magistrature*), jejíž kompetence jsou definovány v člancích 64 a 65 francouzské Ústavy.

Ve své práci jsem také několikrát narazila na problematiku rozdílné terminologie obou systémů. Francie má více speciálních termínů, které u nás znamenají stále jednu skutečnost. Například soud je v České republice stále soud, ať už se jedná o soud nižší nebo vyšší instance, ale francouzský systém má pro pojmenování soudů nižší instance název *Tribunal* a pro soudy vyšší instance *Cour*. Tyto rozdílné soudy vydávají i rozdílné rozsudky, *Tribunal* vydává tzv. *Jugement* a *Cour* vydává *Arrêt*. A takovýchto terminologických rozdílů je celá řada.

⁴¹ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích

Závěr

Ač dvě rozdílné země, jedna z „vyspělé západní Evropy“ a druhá zatížená socialistickou minulostí a neustále označovaná za „zemi bývalého sovětského bloku“, mají i některé společné rysy. Obě tyto země dnes tvoří nedílnou součást integrované Evropy. Obě jsou svým státním uspořádáním demokratickými republikami vystavěnými na principu dělby moci – právními státy. Princip dělby moci je založen na rozdělení, nezávislosti, rovnováze a samostatnosti státních mocí. Toto rozdělení je stejné pro Českou republiku i Francii, jedná se o moci zákonodárnou, výkonnou a soudní. Tyto moci se nesmí navzájem omezovat a ovlivňovat.

Ve francouzské ústavě z roku 1958 stojí, že justice, aby mohla dobře plnit svůj úkol, musí být nezávislá na moci výkonné (vláda) a zákonodárné.⁴² Toto se prosadilo už za Velké francouzské revoluce na základě idejí Locka (1632-1704) a Montesquieho (1689-1755).⁴³

Také princip dělby mocí České republiky vychází z Montesquieho tripartistické teorie a zvláštní místo soudní moci je dáno vymezením České republiky jako demokratického právního státu založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana, jak je to zakotveno hned v prvním článku Ústavy.

Jak česká, tak francouzská ústava stanovuje, že všechna státní moc náleží lidu a lid tuto moc vykonává prostřednictvím svých zástupců – státních orgánů, a tedy i prostřednictvím nezávislých soudů.

Jak je patrné z kapitoly 4. (Komparativní analýza francouzského a českého soudnictví), mezi oběma systémy je více rozdílů než podobností. Ale je samozřejmé, že se najdou i podobnosti.

Tyto podobnosti vycházejí zejména z toho, v čem jsou obě země stejné: obě dnes mají stejné státní zřízení – jsou demokratickými právními státy, obě zaručují svým

⁴² přeloženo z: <<http://www.ado.justice.gouv.fr/php/page.php?ref=2a1>> [15. 1. 2009]

⁴³ Myšlenka, že ve státě by neměl být absolutní panovník s veškerou mocí, ale jeho moc má být rozdělena na dvě navzájem oddělené moci, a to výkonnou a zákonodárnou pochází od Johna Locka. Montesquieu přidává k těmto dvěma mocím ještě třetí – moc soudní. [viz. např. wikipedia]

občanům základní práva a svobody a právo na ochranu těchto práv a svobod – to znamená, že svým občanům zaručují právo na soudní ochranu a svobodný přístup k soudům, které jsou nezávislé na ostatních státních mocích. Dále jsou obě země součástí integrované Evropy a z toho vyplývá, že také soudnictví obou zemí se alespoň částečně řídí nebo je ovlivňováno stejnými mezinárodními úmluvami a dokumenty a soudní instituce obou zemí musí spolupracovat s Evropským soudním dvorem.

Další podobnost obou soudních systémů je v dělení soudnictví podle jeho druhu: oba systémy shodně dělí soudnictví na větev obecnou, do níž spadá soudnictví občanskoprávní a trestní, a dále na větve správní a ústavní. Oba také znají alternativní způsob soudnictví – rozhodčí soudnictví. Oba systémy tedy znají stejné typy soudnictví. Ovšem skutečné oddělení správního a obecného soudnictví už je rozdílné. Jak jsem již zmínila dříve, v českém správním soudnictví vystupují obecné krajské soudy a jeden specializovaný Nejvyšší správní soud. Oproti tomu ve Francii je toto oddělení velmi striktní již od doby Velké francouzské revoluce. Důkazem tohoto rozdělení je i rozdílný postoj Kasačního soudu (jako vrcholného orgánu obecného soudnictví) a Státní rady (jako vrcholného orgánu správního soudnictví) k přednostní aplikaci komunitárního práva a ke spolupráci s Evropským soudním dvorem. Zatímco Kasační soud toto přijal bez problémů, Státní rada se dlouho zdráhala uznat přednost komunitárního práva před právem vnitrostátním.⁴⁴

Rozdíly, které jsou mezi oběma systémy, spočívají hlavně v organizaci soudnictví – v soustavě soudů obou zemí, v rozdělení soudů podle instancí a ve specializovanosti soudů.

Nejjednodušším vysvětlením ale zároveň podstatným faktorem, který hraje roli v rozdílnosti porovnávaných systémů, může být rozloha a populace obou zemí. Je logické, že Francie, která je téměř sedmkrát větší a má téměř šestkrát více obyvatel a tudíž mnohem větší množství soudních případů než Česká republika, má rozvětvenější a více strukturovanou soudní soustavu. Možná by toto mohlo být zároveň jedním z vysvětlení toho, proč Francie má a ČR nemá specializované soudy.

Toto tvrzení lze potvrdit statistickými údaji o počtu případů řešených před francouzskými a před českými soudy. Pokud se zaměříme pouze na oblast civilního

⁴⁴K tomu blíže viz.: <http://www.europeum.org/doc/arch_eur/Soudnictvi_podklad_Slosarcik.pdf>

soudnictví v roce 2007, zjistíme, že zatímco ve Francii bylo občanskoprávními soudy řešeno 1 112 703⁴⁵ případů, v ČR bylo v občanskoprávním soudnictví řešeno 309 851⁴⁶ případů. Zde je navíc potřeba si uvědomit, že v České republice toto číslo v sobě zahrnuje i pracovněprávní a obchodněprávní spory, které ve Francii řeší samostatné specializované pracovní a obchodní soudy.

V závěru této práce se mi zdá vhodné ještě jednou připomenout historický vývoj soudnictví v obou zemích, protože rozdíly, které ve zmiňovaných soudních soustavách vidíme dnes, mají své příčiny právě i v minulosti. A rozdílný historický vývoj obou zemí je možná nejvýznamnějším faktorem, který ovlivnil to, jak obě soudní soustavy vypadají dnes.

Francouzský soudní systém, tak jak ho známe dnes, se mohl nerušeně a kontinuálně vyvíjet již od dob Velké francouzské revoluce, to znamená od roku 1789, kdy byly revolucionáři položeny základy moderní podoby francouzského soudnictví a zavedeny hlavní zásady řízení před soudy. Na počátku 19. století, za vlády císaře Napoleona byla potom zavedena soustava soudů, která se příliš nelišila od té dnešní. Není tedy složité si dopočítat, že francouzské soudnictví se již po více než 200 let těší stálému vývoji. Oproti tomu český soudní systém je velmi zatížen socialistickou minulostí Československa. Základy moderního českého soudnictví byly sice položeny už v roce 1848 a slibný vývoj pokračoval až do počátku 20. století, avšak s nástupem socialismu v roce 1948 byl tento stoletý vývoj přerušen, soudnictví získalo zcela novou podobu i strukturu a bylo po dobu 40 let vykonáváno v zájmu socialistického uspořádání.

Tyto faktory - diskontinuita ve vývoji českého soudního systému a naopak kontinuální vývoj toho francouzského jsou dalším z vysvětlení rozdílnosti českého a francouzského soudnictví.

Myslím si, že se mi podařilo vybrat a popsat to nejpodstatnější z obou porovnávaných soudních systémů a že jsem, alespoň částečně, naplnila cíle naznačené v úvodu této práce. Částečně proto, že prostor vymezený pro tuto práci není tak velký, abych se mohla detailně zabývat celým soudním systémem jedné, natožpak dvou zemí

⁴⁵ <<http://www.justice.gouv.fr/index.php?rubrique=10054&ssrubrique=10303>> [20. 4. 2009]

⁴⁶ <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3397&d=47145>> [20. 4. 2009]

a ani mé filologicky zaměřené vzdělání není pro hlubší zamyšlení nad právními otázkami dostatečné.

Pro důkladnější komparaci by bylo potřeba mnohem většího rozsahu práce, aby bylo možné podrobněji prozkoumat a popsat oba soudní systémy. Je ještě mnoho oblastí soudnictví, které by v práci tohoto typu mohly být porovnávány a které by vydaly ještě na několik kapitol, jako například detailní fungování jednotlivých soudů a vztahy mezi soudy různých instancí, průběh soudního procesu v obou zemích, základní principy soudního řízení, jednotlivé typy žalob, soudci – jejich jmenování, nástup do funkce, kárná řízení, atd.

Résumé

L'objectif de ce travail portant le titre „*L'analyse comparative du système judiciaire tchèque et du système judiciaire français*“ est de décrire et comparer deux systèmes judiciaires différents. Il y est opposé le système judiciaire de la République Tchèque à celui de la France.

Tout document est composé d'une introduction, de quatre chapitres principaux, d'une conclusion et d'un glossaire français – tchèque.

Dans la partie introductive sont présentés les buts de ce travail, c.à.d. comparer les deux systèmes de la justice, trouver et comparer les différences ou les similitudes et essayer de trouver une explication pour ces différences et similitudes.

Le premier chapitre est consacré à l'histoire des deux systèmes. Le système tchèque a souffert d'une discontinuité causée par le régime socialiste qui a duré quarant ans et qui a abîmé tout ordre judiciaire construit pendant plus de cent ans. Au contraire le système français a l'avantage d'une évolution ininterrompue – il s'est formé depuis la Révolution française. Ce chapitre s'occupe aussi des bases juridiques des deux systèmes.

Dans le chapitre deux sont décrits les différents „types“ de la justice: la justice judiciaire (divisée encore en justice civile et pénale), la justice administrative, la justice constitutionnelle et une solution alternative des litiges: l'arbitrage. Ces „types“ de la justice sont égaux dans les deux pays.

Troisième partie du texte examine le système judiciaire plus en détail – elle s'occupe de l'organisation des tribunaux et cours. L'organisation des cours en République tchèque est décrite dans la Constitution tchèque: elle consiste des tribunaux de district, des tribunaux régionaux, des cours supérieures, de la Cour suprême, de la Cour administrative suprême et de la Cour constitutionnelle. Il n'y a aucune autre cour spéciale à part de cette organisation. Les tribunaux de district, les tribunaux régionaux, les cours supérieures et la Cour suprême jouent leur rôle dans la justice civile et dans la justice pénale en même temps. La Cour administrative suprême a pour devoir de régler

les litiges entre les citoyens et les organisations administratives et la Cour constitutionnelle est la gardienne suprême de la constitutionnalité.

L'organisation des cours françaises est plus complexe. Il y a beaucoup plus de cours et il y a aussi des cours spécialisées dans certaines domaines. Dans la justice civile figurent les Tribunaux d'instance, Tribunaux de grande instance et les juridictions spéciales comme le Tribunal de commerce et le Conseil de Prud'hommes. Dans la justice pénale statuent les Tribunaux de police, les Tribunaux correctionnels et les Cours d'assises. La Cour d'appel et la Cour de cassation ont leur rôle dans les deux domaines – civil et pénal. L'ordre administratif a aussi ses propres juridictions : le Tribunal administratif, la Cour administrative d'appel et le Conseil constitutionnel. Le Conseil constitutionnel a pour devoir de garder la constitutionnalité.

Le quatrième chapitre est le sommaire des informations trouvées. Cette partie est la comparaison des deux systèmes, elle montre leurs différences et similitudes. On a constaté que la justice française et la justice tchèque ont quelques caractères ensemble. Par exemple tous les deux connaissent les mêmes types de la justice (civile, pénale, administrative, constitutionnelle) et tous les deux ont le double degré de juridictions avec une possibilité de voie de recours extraordinaire.

Mais à ce qui concerne l'organisation des juridictions, il y a plus de différences que de ressemblances entre les deux systèmes. Dans le domaine de la justice judiciaire en République tchèque statuent les mêmes cours et dans la justice civile et dans la justice pénale. Ce sont les cours énumérées dans la Constitution: les tribunaux de district, les tribunaux régionaux, les cours supérieures et la Cour suprême. Au contraire, le système français a les juridictions civiles et les juridictions pénales. En plus la France a encore des juridictions spéciales pour les affaires pénales des mineurs: Juge des enfants, Tribunal pour enfants et Cour d'assises des mineurs.

Dans l'ordre administratif, la France a un système des juridictions spéciales : le Tribunal administratif, la Cour administrative d'appel et le Conseil d'état. En République tchèque, la justice administrative est effectuée par les tribunaux régionaux et par une juridiction spécialisée – la Cour administrative suprême.

Une autre différence marquante est apperente dans le domaine de la justice constitutionnelle. Alors que la Cour constitutionnelle tchèque est une autorité très

puissante qui peut abolir n'importe quelle loi ou prescription juridique qu'elle juge inconstitutionnelle et qui peut influencer les autres pouvoirs de l'Etat, le Conseil constitutionnel français a des pouvoirs bien limités: elle peut abolir des lois mais elle ne peut le faire qu'avant la promulgation de ces lois.

Dans la toute dernière partie, dans la conclusion, on trouve les explications possibles des différences et similitudes entre ces deux systèmes comparés. Les similitudes découlent de ce qui est commun pour les deux pays: ce sont les républiques démocratiques, les Etats de droit et ils font partie de l'Europe intégrée et ils sont liés par les traités internationaux similaires.

L'origine des différences peut être trouvée dans l'histoire des pays. Le système français s'est développé pendant plus de deux cents ans depuis la Révolution française et le système tchèque a été dégradé par la période socialiste qui a duré depuis 1948 jusqu'à 1989.

Une autre explication possible des différences est la grandeur des pays et le nombre de leurs populations. La France est sept fois plus grande et a dix fois plus d'habitants que la République tchèque, elle a donc besoin d'un plus grand nombre des juridictions.

Glosář

FRANCOUZSKY	ČESKY
<p>Conseil (<i>n. m.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ constitutionnel (<i>adj.</i>) ○ d'État (<i>n.m.</i>) ○ de prud'hommes (<i>n.m.</i>) ○ supérieur (<i>adj.</i>) de la magistrature (<i>n.f.</i>) 	<p>Rada</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ústavní rada (<i>orgán ochrany ústavnosti</i>) ○ Státní rada (<i>nejvyšší orgán správního soudnictví</i>) ○ Pracovní soud ○ Nejvyšší soudcovská rada (<i>orgán podílející se na jmenování fr. soudců, státních zástupců, atd.; zároveň zasedá jako disciplinární rada</i>)
<p>Cour (<i>n. f.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ administrative (<i>adj.</i>) d'appel (<i>n.m.</i>) ○ d'appel (<i>n.m.</i>) ○ d'assises (<i>n.f.pl.</i>) (des mineurs) (<i>n.m.pl.</i>) ○ d'assises (<i>n.f.pl.</i>) d'appel (<i>n.m.</i>) ○ de cassation (<i>n.f.</i>) ○ de Justice (<i>n.f.</i>) de la République ○ Haute (<i>adj.</i>) Cour (<i>n.f.</i>) de la justice (<i>n.f.</i>) 	<p>Soud vyšší instance</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Správní odvolací soud ○ Odvolací soud ○ Porotní soud (pro mladistvé) (<i>trestní soud, řeší trestné činy</i>) ○ Odvolací porotní soud ○ Kasační soud ○ Soudní dvůr s pravomocí soudit ministry ve výkonu funkce ○ Vysoký soud (<i>jediný soud s pravomocí soudit prezidenta republiky</i>)
<p>Infraction (<i>n. f.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Contravention (<i>n. f.</i>) - Délit (<i>n. m.</i>) - Crime (<i>n. m.</i>) 	<p>Přestoupení zákona</p> <ul style="list-style-type: none"> - Přestupek - Delikt - Trestný čin
<p>Entreprendre (v.) une action (n.f.) en Justice (n.f.)</p> <p style="text-align: center;">≠</p> <p>Porter (v.) plainte (n.f.)</p>	<p>Podat žalobu (ve všech odvětvích soudnictví)</p> <p>Zahájit jednání v trestním soudnictví</p>

<p>Juge (<i>n. m.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ des enfants (<i>n.m.pl.</i>) ○ de proximité (<i>n.f.</i>) 	<p>Soudce</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Soudce pro mladistvé ○ „Smírčí soudce“ (<i>soudce „malých“ případů do 4000€</i>)
<p>Loi (<i>n.f.</i>) organique (<i>adj.</i>)</p>	<p>Organický zákon (<i>zákon provádějící ústavní principy</i>)</p>
<p>Saisir (<i>v.</i>) un tribunal (<i>n.m.</i>)</p>	<p>Obrátit se na soud, předat věc soudu</p>
<p>Tribunal (<i>n .m.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ administratif (<i>adj.</i>) ○ correctionnel (<i>adj.</i>) ○ de commerce (<i>n.m.</i>) ○ d'instance (<i>n.f.</i>) ○ de grande (<i>adj.</i>) instance (<i>n.f.</i>) ○ de police (<i>n.f.</i>) ○ des affaires (<i>n.f.pl.</i>) de sécurité (<i>n.f.</i>) sociale (<i>adj.</i>) ○ paritaire (<i>adj.</i>)des baux (<i>n.m.pl.</i>) ruraux (<i>adj.</i>) ○ pour enfants (<i>n.m.pl.</i>) 	<p>Soud první instance</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Správní soud ○ Trestní soud (<i>řeší delikty</i>) ○ Obchodní soud ○ Soud prvního stupně ○ Instanční soud ○ Přestupkový soud (<i>řeší přestupky</i>) ○ Soud pro věci sociálního zabezpečení ○ Soudy týkající se zemědělských nájmu a věcí venkova ○ Soud pro mladistvé
<p>Voies (<i>n.f.pl.</i>) de recours (<i>n.m.pl.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Appel (<i>n.m.</i>) - Pourvoi (<i>n.m.</i>) 	<p>Opravné prostředky</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odvolání - Dovolání / Kasační stížnost

Použité zdroje a literatura

Literatura

- GERLOCH, Aleš – HŘEBEJK, Jiří – ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky. Základy českého ústavního práva*. Vydání první. Praha: Prospektrum, 1994. 248 s. ISBN 80-85431-85-8
- HLOUŠEK, Vít – ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Dělba soudní moci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3318-5
- KLAUS, Václav, et al. *Soudcokracie v ČR, fikce, nebo realita? Sborník textů*. První vydání. Praha: CEP 2006. 183 s. ISBN 80-86547-59-0
- KOCOUREK, Jiří – ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. Druhé vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 606 s. ISBN 80-7179-761-8
- ODENT, Bruno – TRUCHET, Didier. *La justice administrative*. 2e édition. Paris: Presses universitaires de France, 2008. 128 s. ISBN 978-2-13-056419-5
- RASSAT, Michèle-Laure. *La justice en France*. 8e édition. Paris: Presses universitaires de France, 2008. 128 s. ISBN 978-2-13-056063-0
- SCHELLE, Karel – SCHELLEOVÁ, Ilona, et al. *Soudnictví (historie, současnost, perspektivy)*. Vydání první. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2004. 592 s. ISBN 80-86432-65-3
- VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: Historie a současnost*. Vydání první. Praha: Portál, 2003. 351 s. ISBN 80-7178-718-3

Slovníky

- FRANCOUZSKO-ČESKÝ ČESKO-FRANCOUZSKÝ PRÁVNICKÝ SLOVNÍK, PhDr. Markéta Larišová, Plzeň 2008, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., ISBN 978-80-7380-111-3
- LE ROBERT DE POCHE, Dictionnaires LE ROBERT-SEJER, Paris 2006, ISBN 2-84902-223-3
- LINGEA VELKÝ SLOVNÍK, kolektiv autorů, Lingea s.r.o., Brno 2007, ISBN 978-80-87062-05-0

Internet

- Association française d'arbitrage:
<www.afa-arbitrage.com>
- Ado justice:
<<http://www.ado.justice.gouv.fr>>
- Conseil constitutionnel
<<http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/page-d-accueil.1.html>>
- Conseil supérieur de la magistrature:
<<http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/>>
- Conseil d'Etat:
<<http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/>>
- Cour de cassation
<<http://www.courdecassation.fr/>>
- Legifrance
<<http://www.legifrance.gouv.fr/>>
- Ministère de la justice:
<<http://www.justice.gouv.fr/index.php>>
- Ministerstvo spravedlnosti České republiky:
<<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?o=23&j=33>>
- Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/default.aspx?cls=art&art_id=1>
- Oficiální portál českého soudnictví:
<<http://portal.justice.cz/justice2/uvod/uvod.aspx>>
- Portál veřejné správy České republiky:
<<http://portal.gov.cz>>
- Rozhodčí soud:
<<http://www.arbcourt.cz/>>

- Service public:
<<http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/N14.xhtml>>
- Ústavní soud:
< <http://www.concourt.cz/>>
- Vie publique:
< <http://www.vie-publique.fr/>>

Ostatní internetové zdroje:

<http://textes.droit.org/code/>

<http://www.ok.cz/iksp/docs/287.pdf>

<http://www.legifrance.gouv.fr/html/constitution/constitution2.htm#titre8>

<http://www.cesdip.fr/>

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/org_justice_cze_cs.pdf

http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_fra_cs.htm

http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_cze_cs.htm

http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_fra_cs.pdf

http://www.transparency.cz/pdf/zprava-jus-ks_III.pdf

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soudnictv%C3%AD>

[http://fr.wikipedia.org/wiki/Organisation_juridictionnelle_\(France\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Organisation_juridictionnelle_(France))

<http://www.gip-recherche-justice.fr/spip.php?article387>

http://is.muni.cz/th/134478/pravf_m/DP_Final.txt

<http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/justice-proximite/reseaux-proximite/#>

<http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/justice/definition/principes/qu-est-ce-que-autorite-judiciaire.html#>

http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/fiches_synthese/fiche_7.asp

http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/fiches_synthese/fiche_2.asp

<http://www.interpol.com/Public/Region/Europe/pjssystem/France.asp>

<http://www.obcinst.cz/cs/FRANCOUZSKA-UCHYLKA-c625/>

http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/france_829/institutions-vie-politique_19079/institutions-vie-politique_2614/les-institutions-francaises_4416.html#sommaire_5

<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=382&d=116763>

http://www.bbc.co.uk/czech/interview/030710_holecek.shtml

Seznam příloh

Příloha 1 : Systém soudů v ČR

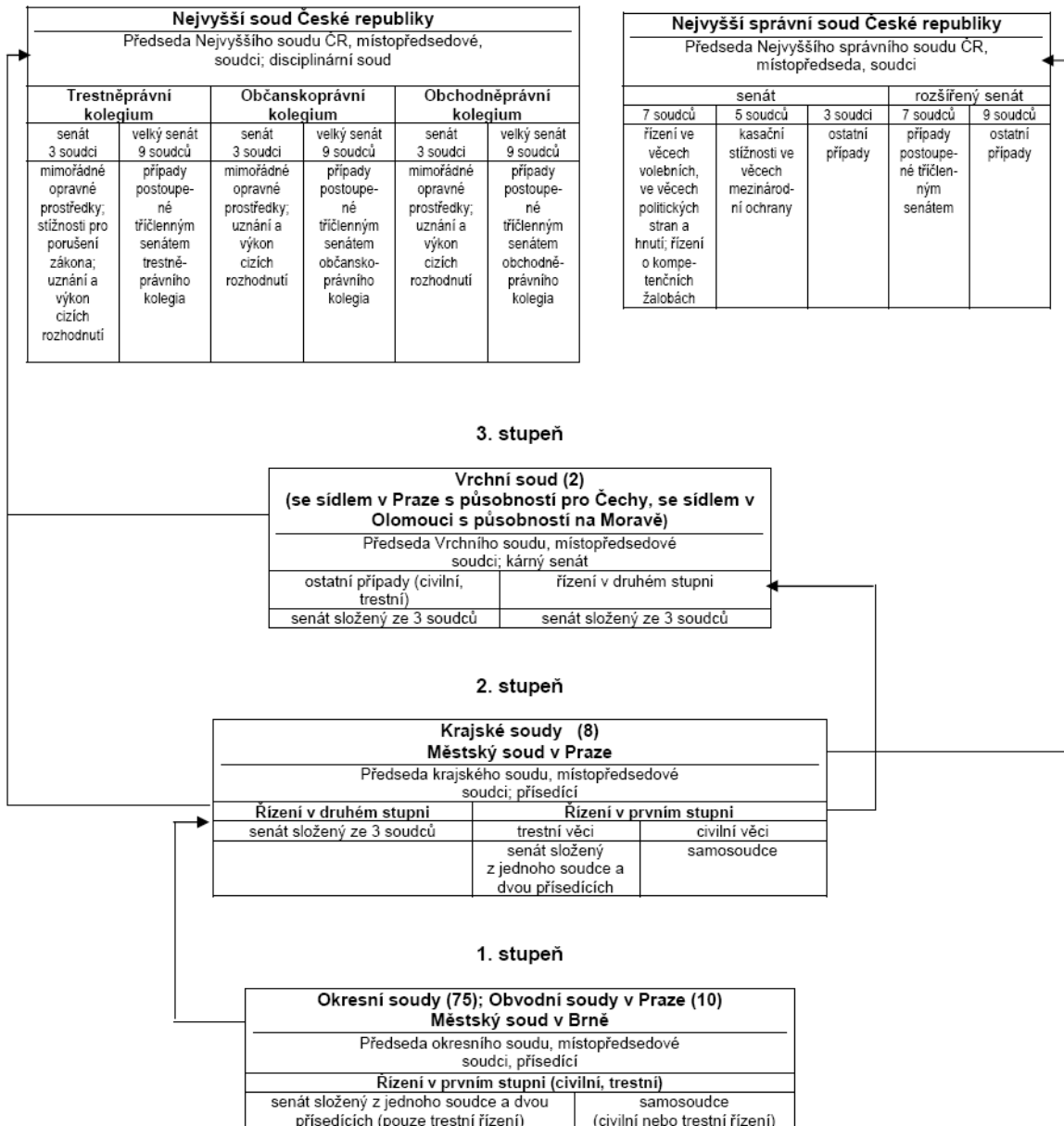
Příloha 2: Systém soudů ve Francii

Příloha 3: Organisation juridictionnelle française

Příloha 1

System soudů v České republice (čtyřstupňový systém soudnictví; dvouступňové řízení)

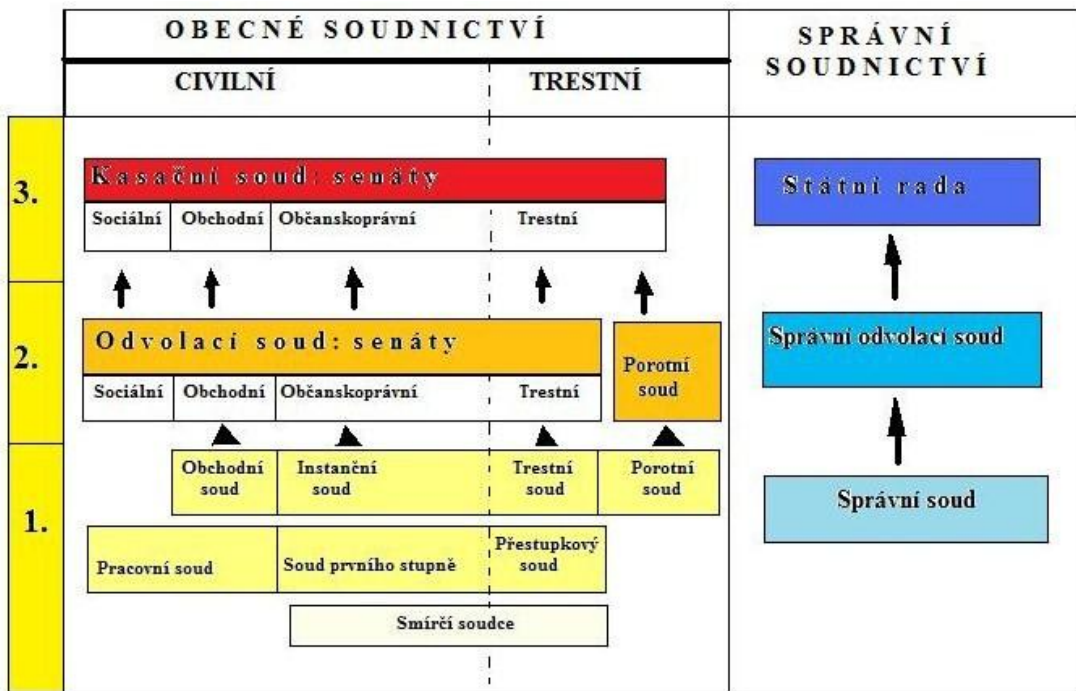
4. stupeň

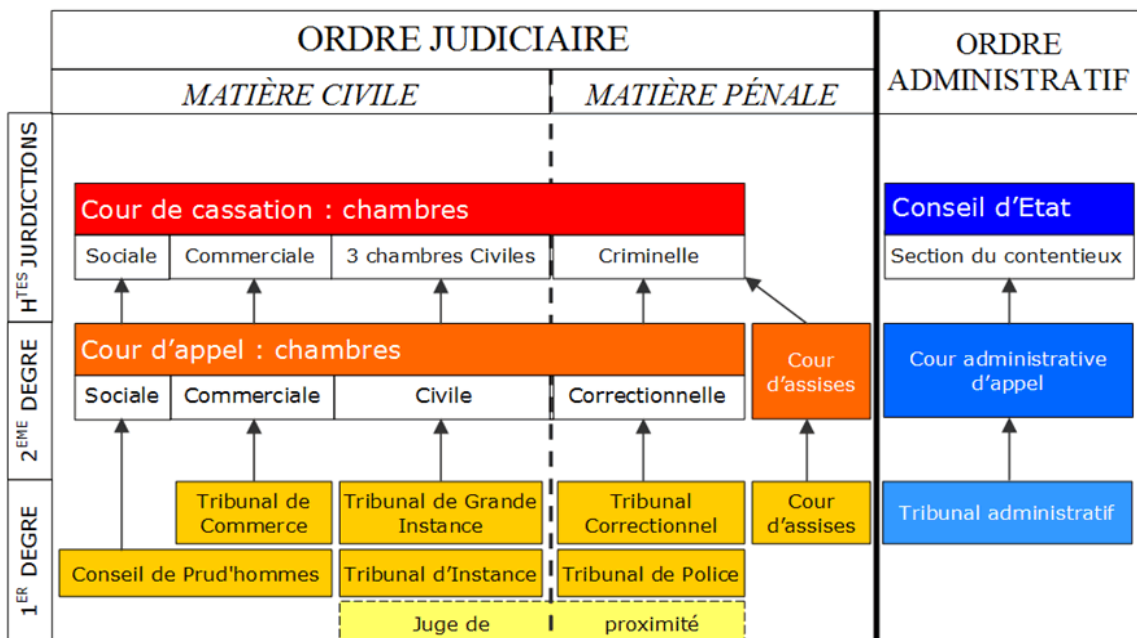
Ústavní soud České republiky stojí mimo soustavu obecných soudů. V čele ÚS ČR je předseda a dva místopředsedové; soud tvoří 12 ústavních soudců. Soud může podle povahy věci rozhodovat v plénu nebo v jednom ze čtyř senátů složeného ze tří ústavních soudců.

Zdroj: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/org_justice_cze_cs.pdf> [online]. [cit. 20. 04. 2009]

Příloha 2

ORGANISATION JURIDICTIONNELLE NATIONALE FRANCAISE

Zdroj: <[http://fr.wikipedia.org/wiki/Organisation_juridictionnelle_\(France\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Organisation_juridictionnelle_(France))> [online]. [cit. 2009-04-18]

Příloha 3

Premier Jugement		
Juridictions civiles	Juridictions spécialisées	Juridictions pénales
<p><u>TRIBUNAL DE GRANDE INSTANCE</u> Litiges de plus de 10000 euros et litiges divorce, autorité parentale, succession, filiation, immobilier, état civil....</p>	<p><u>CONSEIL DES PRUD'HOMMES</u> Litiges entre salariés ou apprentis et employeurs portant sur le respect des contrats de travail ou d'apprentissage.</p>	<p><u>COUR D'ASSISES</u> Crimes (infractions les plus graves) passibles de la réclusion jusqu'à la perpétuité.</p>
<p><u>TRIBUNAL D'INSTANCE</u> Litiges de moins de 10000 euros et litiges de crédit à la consommation.</p>	<p><u>TRIBUNAL DES AFFAIRES DE SÉCURITÉ SOCIALE</u> Litiges entre les organismes de sécurité sociale et les personnes assujetties.</p>	<p><u>TRIBUNAL CORRECTIONNEL</u> Délits passibles d'emprisonnement jusqu'à 10 ans et d'autres peines (amendes, peines complémentaires, travail d'intérêt général).</p>
<p><u>JUGE DE PROXIMITÉ</u> Petits litiges jusqu'à 4000 euros (consommation, conflit de voisinage, injonctions de payer et de faire...).</p>	<p><u>TRIBUNAL DE COMMERCE</u> Litiges entre commerçants ou sociétés commerciales.</p>	<p><u>TRIBUNAL DE POLICE</u> Contraventions de cinquième classe passible d'amendes. Il statue à un juge unique et siège au tribunal d'instance</p>
	<p><u>TRIBUNAL PARITAIRE DES BAUX RURAUX</u> Litiges entre propriétaires et exploitants de terre ou de bâtiments agricoles.</p>	<p>JUGE DE PROXIMITÉ En matière pénale, les juges de proximité sont compétents pour les quatre premières classes d'infractions</p>

Juridictions pour mineurs		
<p><u>JUGE DES ENFANTS</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Prend des mesures de protection à l'égard des mineurs en danger • Juge les infractions commises par des mineurs 	<p><u>TRIBUNAL POUR ENFANTS</u></p> <p>Délits commis par les mineurs et crimes commis par les mineurs de moins de 16 ans.</p>	<p><u>COUR D'ASSISES POUR MINEURS</u></p> <p>Crimes commis par des mineurs de plus de 16 ans.</p>

Appel
<p><u>COUR D'APPEL</u></p> <p>Lorsqu'une ou plusieurs personnes ne sont pas satisfaites du premier jugement, elle peuvent faire appel. La Cour d'appel réexamine alors l'affaire. Depuis le 1er janvier 2001, les verdicts des cours d'assises peuvent faire l'objet d'un appel devant une nouvelle cour d'assises composée de 3 juges professionnels et de 12 jurés.</p>

Contrôle (Pourvoi)
<p><u>COUR DE CASSATION</u></p> <p>Cette Cour ne rejuge pas l'affaire mais elle vérifie si les lois ont été correctement appliquées par les tribunaux et les cours d'appel. Elle est située à Paris.</p>

Zdroj: <<http://www.justice.gouv.fr/index.php?rubrique=10031&ssrubrique=10033>>

[online]. [cit. 2009-03-26]